

Rijksoverheid

provincie
Gelderland

PROVINCIE UTRECHT

Universiteit Utrecht

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Uitvoeringsprogramma

REGIO DEAL

FOODVALLEY

2020 - 2023

15 mei 2020

Inhoudsopgave

1. Algemeen	3
1.1. Inleiding.....	3
1.2. Ambitie en doel van de Regio Deal Foodvalley.....	3
1.3. Integrale aanpak en overkoepelende kwaliteitsvoorwaarden.....	3
1.4. Interactie stakeholders.....	3
1.5. Voortgangsbewaking en monitoring.....	4
1.6. Risicobeheersing.....	4
1.7. Begroting Regio Deal Foodvalley.....	5
1.8. Aanpassingen Uitvoeringsprogramma.....	5
2. Spoor 1: Versnelde transitie van de primaire sector	6
2.1. Doel.....	6
2.2. Aanpak en resultaten.....	6
2.3. Meerjarenplanning.....	7
2.4. Kwaliteitsvoorwaarden.....	8
2.5. Risico's.....	9
2.6. Interactie stakeholders.....	9
2.7. Voortgangsbewaking en monitoring.....	10
2.8. Begroting.....	10
3. Spoor 2: Gezonde voeding: van prille start tot oude dag	11
3.1. Doel.....	11
3.2. Aanpak en resultaten.....	11
3.3. Meerjarenplanning.....	12
3.4. Kwaliteitsvoorwaarden.....	14
3.5. Risico's.....	14
3.6. Interactie stakeholders.....	15
3.7. Voortgangsbewaking en monitoring.....	16
3.8. Begroting.....	18
4. Spoor 3: Versterking kennis- en innovatiecluster	19
4.1. Doel.....	19
4.2. Aanpak en resultaten.....	19
4.3. Meerjarenplanning.....	21
4.4. Kwaliteitsvoorwaarden.....	22
4.5. Risico's.....	22
4.6. Interactie stakeholders, betrekken regio.....	23
4.7. Voortgangsbewaking en monitoring.....	23
4.8. Begroting.....	24

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Dit Uitvoeringsprogramma geeft invulling aan de doelstellingen en resultaten die in de Regio Dealkst zijn opgenomen. De opgave waar het in deze Regio Deal om draait is een versnelde transitie naar een gezond en duurzaam voedselsysteem. Inherent aan een transitie is dat dit proces gepaard zal gaan experimenteren. Het Uitvoeringsprogramma van de Regio Deal ademt dan ook aan alle kanten pilots en experimenten, die onder meer in een proeftuin tot wasdom zullen komen. Een aantal ervan zal tot innovatieve concepten leiden, een aantal ook niet. Duidelijk is welke effecten en impact de regio wil bereiken. De weg er naartoe zal er een zijn van uitproberen en bijstellen. Dit document bevat de routeplanning en de bijbehorende kaders voor de realisatie van de Regio Deal Foodvalley.

1.2. Ambitie en doel van de Regio Deal Foodvalley

In de Regio Deal Foodvalley, vastgesteld op 19 juli 2019, is de **ambitie** geformuleerd om de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem te versnellen en een (inter)nationaal belangrijke rol te spelen in het verbinden van excellent onderzoek en concrete (innovatieve) toepassing in de praktijksituatie op het terrein van duurzame en circulaire landbouw en voeding en gezondheid.

Het overkoepelende **doel** van de Regio Deal is het realiseren van doorbraken in het landbouw-, voedsel- en kennissysteem door middel van baanbrekende, integrale innovaties en toepasbare concepten die breed gedeeld kunnen worden. Hierbij wordt de sterke kennisbasis en aanwezige praktijkkennis die in het gebied aanwezig is, benut en versterkt.

Voor de **regio** leidt dit tot het streven dat betaalbaar, duurzaam en gezond voedsel wordt geproduceerd voor en geconsumeerd door de inwoners van de regio, in een gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor mens en dier. Regio Deal Foodvalley komt ten goede aan de inwoners, (mk-)bedrijven, agrariërs en maatschappelijke organisaties in de regio.

Het overkoepelende doel wordt bereikt langs drie samenhangende sporen, door samen te werken binnen deze sporen die **integraal** impact hebben op het hele voedselsysteem:

- Spoor 1: Versnelde transitie van de primaire sector
- Spoor 2: Gezonde voeding; van prille start tot oude dag
- Spoor 3: Versterking kennis- en innovatiecluster

Via een integrale benadering in de drie sporen wordt gewerkt aan de gehele voedselketen (van producent tot consument, van inwoner, zorgprofessional tot patiënt) en wordt de uitvoering verbonden aan het delen van kennis. In de hoofdstukken 2 t/m 4 worden de sporen nader beschreven.

1.3. Integrale aanpak en overkoepelende kwaliteitsvoorwaarden

De Regio Deal Foodvalley is gebaseerd op een **integrale aanpak**, waarbij elk spoor inhoudelijk in de andere sporen grijpt, en waarbij alle sporen in gezamenlijkheid en gelijkwaardigheid bijdragen aan de ambitie. Bij de uitvoering van de Regio Deal Foodvalley worden inwoners van de regio uitgenodigd te participeren in de Deal. Het lokale bedrijfsleven vindt zoveel mogelijk aansluiting bij de uitvoering van de sporen. ICT is een component in en tussen de sporen. Voorbeelden zijn dashboards, sensoren, apps, e-health, games en digitale content.

Voor alle onderdelen van de Regio Deal gelden daarom de volgende **kwaliteitsvoorwaarden**:

1. Betekenis voor de regio:
 - resultaten moeten zichtbaar zijn voor de inwoners en organisaties in de regio;
 - uitvoerende partijen komen bij voorkeur uit de regio;
 - regionale bedrijven moeten een goede kans krijgen te participeren;
2. Innovatief, praktijkgericht en vraaggestuurd;
3. Integrale benadering, die leidt tot synergie;
4. Actief stakeholdermanagement.

Per spoor worden afzonderlijke kwaliteitsvoorwaarden gespecificeerd.

1.4. Interactie stakeholders

De volgende stakeholders worden geïdentificeerd:

- Inwoners / Consumenten
- Bedrijven / Instellingen / Organisaties
- Deelnemende partijen Regio Deal
- Uitvoerende partijen
- Andere regio's

De interactie met deze stakeholders verloopt op meerdere niveaus:

1. Dealniveau
Dit gaat vooral over de impact van Regio Deal Foodvalley op het leven, de gezondheid van mensen en de voedselproductie in de regio en daarbuiten. We dragen in Nederland uit welke betekenisvolle programma's in dit gebied ontwikkeld worden. Vanuit dit niveau wordt met regelmaat over de voortgang van de uitvoering van deze programma's gecommuniceerd.
2. Spoorniveau
Vanuit het spoor wordt gecommuniceerd over de inhoud, voortgang, resultaten en mijlpalen van de sporen. Altijd in relatie tot het grotere geheel/het brede verhaal van Regio Deal Foodvalley.
3. Werkpakket/projectniveau
Dit is primair de verantwoordelijkheid van de betreffende werkpakket en/of projectleiders. De Spoorleiders zien toe dat de communicatie is afgestemd op de doelgroep en past bij het grotere geheel.

1.5. Voortgangsbewaking en monitoring

Een monitoringssysteem biedt transparantie en geeft inzicht in de voortgang van projecten en resultaten binnen het programma Regio Deal Foodvalley.

De regiopartijen, waarbij de Regio Deal Manager (de algemeen programmamanager) verantwoordelijk is voor de uitvoering, stellen éénmaal per jaar voor Het Overleg een voortgangsrapportage op over het voorgaande jaar. Hierin zijn opgenomen:

1. de behaalde resultaten, gelet op de benoemde beoogde resultaten en indicatoren in de Regio Deal Foodvalley;
2. de voortgang van het doelbereik van de Regio Deal in relatie tot de beoogde resultaten, waaronder inhoudelijk realisatie van concrete projecten;
3. de uitputting en verdeling van de financiële bijdragen op het niveau van werkpakketten;
4. de programmatische en/of projectmatige aanpak van de sporen;
5. de meerjarige projectenplanning op het niveau van de werkpakketten.

In Het Overleg van de Regio Deal Foodvalley bespreken (regio)partijen de uitkomst van de voortgangsrapportage en sturen op basis hiervan waar nodig de aanpak van deze Regio Deal bij.

De Spoorleider van elk spoor (gezamenlijk, de "Spoorleiders") is verantwoordelijk voor rapportage van het spoor, opgebouwd uit rapportages vanuit de werkpakketten¹. Ieder kwartaal rapporteren de Spoorleiders over de belangrijkste output indicatoren en bovengenoemde onderdelen van de voortgangsrapportage aan de algemeen programmamanager van de uitvoeringsorganisatie, die de wederhelft is van de Spoorleiders. Deze indicatoren worden opgenomen in een Regio Deal Foodvalley Monitor (verzamelbestand voor gemeten prestatie-, effecten- en BWI+ indicatoren).

De Regio Deal Manager en de Spoorleiders komen ieder kwartaal bijeen om de output (en later in het programma ook de outcome) indicatoren te bespreken, te bepalen of de mijlpalen zijn gehaald en daar waar nodig bij te sturen (waarbij significante aanpassingen conform de regelingen van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) verlopen). Daarnaast wordt ieder kwartaal de planning voor het komende kwartaal vastgesteld en wordt een jaarplanning opgenomen in de jaarlijkse update van het Uitvoeringsprogramma. Halfjaarlijks wordt de voortgangsrapportage voorgelegd aan de Regionale Stuurgroep en jaarlijks aan Het Overleg in regionale setting ("Regionaal Partneroverleg") om de voortgang op strategisch niveau te bewaken.

Ten behoeve van het monitoringssysteem worden de volgende documenten voor start van de uitvoeringsorganisatie opgesteld:

1. Monitoringsplan
2. Voortgangsrapportage (format)
3. Regio Deal Foodvalley Monitor

Zie het Monitoringsplan Regio Deal Foodvalley voor meer informatie. Voor ieder spoor wordt in de hoofdstukken hierna aangegeven wat de belangrijkste output indicatoren zijn.

1.6. Risicobeheersing

Onderdeel van de programmastructuur en -aansturing is in het kaart brengen en beheersen van risico's. Voor de Regio Deal Foodvalley gelden de volgende belangrijke risicogebieden:

- Gebrek aan consensus in de Regionale Stuurgroep
- Verschil in sporen en werkpakketten, waardoor de integraliteit van het programma in gevaar komt
- Onduidelijkheid over verwachte baten en draagvlak van stakeholders
- Onduidelijkheid over governance
- Vertraging in de uitvoering door onvoorziene omstandigheden
- Beschikbaarheid van resources

¹ Gegeven de heterogene natuur van Spoor 3 in vergelijking tot Sporen 1 en 2 is gekozen voor een andere governance-structuur voor dit Spoor. Bij Spoor 3 bestaat geen "Spoorleider", maar interacteert de Regio Deal Manager direct met de Werkpakketleiders om de processen zoals omschreven in paragraaf 1.5 te bewerkstelligen.

- Afhaken van regionale partijen, bijvoorbeeld door onvoldoende zichtbaarheid van de resultaten bij bestuurders in de regio

Vanuit de Uitvoeringsorganisatie in samenwerking met de Spoorleiders worden de volgende tegenmaatregelen genomen:

- Het vullen en onderhouden van een risicoregister op algemeen programmaniveau: gericht op interne en externe risico's die het realiseren van de programmadoelstellingen bedreigen.
- Het leveren van een halfjaarlijkse rapportage over top 3 risico's met beheersmaatregelen op programma- en spoorniveau.
- De verantwoordelijkheid voor het vullen en uitvoeren van beheersmaatregelen ligt bij de Spoorleiders en bij de algemeen programmamanager waar het zaken op programmaniveau betreft.
- Het ieder kwartaal organiseren van een heidag met de Uitvoeringsorganisatie (inclusief Spoorleiders). Tijdens deze bijeenkomst worden risicoregisters en plannings herijkt indien nodig.

1.7. Begroting Regio Deal Foodvalley

Voor de totale Regio Deal wordt een begroting gehanteerd van € 73,6 miljoen. Deze is als volgt opgebouwd:

Regio Deal Foodvalley	Begroting
Spoor 1 Transitie landbouw	€ 14.620.000
Spoor 2 Gezonde voeding	€ 14.400.000
Spoor 3a Fondsen gedeelde faciliteiten	€ 14.000.000
Spoor 3b WFC Experience	€ 28.000.000
Spoor 3c Food Academy	€ 700.000
Uitvoeringsorganisatie	€ 1.500.000
Brede Welvaart Monitoring	€ 400.000
Totaal	€ 73.620.000

In de volgende hoofdstukken worden de begrotingen per spoor en per werkpakket verder uiteengezet.

1.8. Aanpassingen Uitvoeringsprogramma

De Partijen die de Samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Foodvalley zijn aangegaan, hebben voor de duur van de Regio Deal Foodvalley per 1 mei 2020 een Uitvoeringsprogramma 2020-2023 vastgesteld. Dit Uitvoeringsprogramma kan tussentijds op grond van de Samenwerkingsovereenkomst en de jaarlijkse voortgangsrapportages op onderdelen worden aangepast, dan wel gewijzigd.

Tussentijdse aanpassingen mogen door de algemeen programmamanager, in overleg met de Regionale Stuurgroep, worden doorgevoerd. Voor verdere bepalingen zie de Samenwerkingsovereenkomst Regio Deal Foodvalley.

2. Spoor 1: Versnelde transitie van de primaire sector

2.1. Doel

Dit spoor zet in op de versnelling van de transitie van de huidige landbouw naar een toekomstbestendige, duurzame, circulaire landbouw. Het spoor omvat drie strategische doelen. Het gaat om de omslag naar:

- 1. een emissiearme, gezonde veehouderij**
De belangrijkste emissies van de veehouderij naar de omgeving zijn substantieel teruggebracht, zodat de leefomgeving aanmerkelijk verbetert en de gezondheidslast afneemt, zonder concessies te doen aan dierwelzijn en -gezondheid. Daarbij moeten maatregelen haalbaar en betaalbaar zijn.
- 2. een circulaire landbouw**
Veevoer is zoveel mogelijk afkomstig van regionale alternatieve eiwitbronnen en reststromen, die niet (direct) geschikt zijn voor humane consumptie en wordt met minimale milieu impact en vanaf een zo klein mogelijke geografische afstand geleverd, zonder concessies aan diergezondheid en -welzijn. Toepasbaarheid van nieuwe eiwitrijke gewassen wordt aan de praktijk getoetst. Door andere voerantsoenen toe te passen, kan de mestkwaliteit verbeteren en bijbehorende emissies verminderen. Via gebiedsgerichte aanpak kan bodemkwaliteit worden verbeterd, zodat gewasopbrengst en nutriëntensamenstelling verbeteren en weerbaarheid toeneemt tegen extreme weersinvloeden. Op deze wijze moet de biodiversiteit van het gebied gaandeweg verbeteren.
- 3. duurzame verdienmodellen**
Verdienmodellen zijn niet langer alleen toegespitst op optimale economische waardecreatie met het product, maar meervoudige waardecreatie: geproduceerd met zo laag mogelijke ecologische impact en maatschappelijke diensten leverend. De boer behoudt daarmee een redelijk inkomen.

In het gebied wordt het maatschappelijk draagvlak voor de primaire sector verder versterkt, doordat er een sterkere verbinding tussen agrariërs, erfbetreders, ketenpartners, mkb en inwoners in het gebied is gerealiseerd. Door proactieve kennisdeling zijn de opgedane inzichten breed beschikbaar voor toepassing in andere regio's in Nederland en daarbuiten.

2.2. Aanpak en resultaten

De **resultaten** van spoor 1 zijn hieronder per werkpakket gerangschikt. Ze zijn onderling sterk met elkaar verbonden en kunnen niet los van elkaar worden gerealiseerd.

Werkpakket	Resultaat ²
WP6 Proeftuin	Voor de regio relevante (mkb) toeleveranciers, dienstverleners en erfbetreders doen mee aan hieronder genoemde maatregelen en concepten (de <i>Proeftuin</i>).
	Tientallen concepten uit WP1, WP 2 en WP3 integraal getest op emissie, dierwelzijn, diergezondheid, en bodem- en waterkwaliteit.
WP1 Emissiereductie	Introductie van emissiereducerende maatregelen (ERM) op een deel van de 70 geselecteerde agrarische bedrijven.
	Haalbare en betaalbare ERM's uitrolbaar in regio Foodvalley.
	Maatregelen hebben potentie voor significante reductie fijnstof, geur en ammoniak.
WP2 Circulair veevoer	Introductie van circulaire voerconcepten (CVC) op een deel van de 70 geselecteerde agrarische bedrijven.
	Circulaire voerconcepten beschikbaar voor implementatie bij veehouderijen.
	Voer zoveel mogelijk afkomstig regionale eiwitbronnen (plantaardig/insectbasis).
WP3 Bodemkwaliteit	Introductie van bodembeheerconcepten (BBC) op een deel van de 70 geselecteerde agrarische bedrijven.
	In ten minste 2 stroomgebieden duurzame bodembeheerconcepten geïntroduceerd.
	Er zijn leertafels voor o.a. bodembeheer en cursussen bodembioïecologie/kruidentrijk grasland.
WP4 Monitoring	Inrichting monitoring en sensing t.a.v. bovenstaande maatregelen.
	Ontsluiting van gegevens t.b.v. inzicht in effecten op emissies, diergezondheid (en -welzijn) en duurzaam bodembeheer.
WP5 Juridische aspecten	Er is overzicht eventuele knelpunten wet- en regelgeving.
	Realisatie van minimaal één experimentele vergunning.
WP7 Gegevens analyse en rapportage	Verwerken, analyseren en rapporteren van data t.a.v. bovenstaande maatregelen.
	Agrariërs hebben meer grip op bedrijfsvoering a.d.h.v. ontwikkelde internetapplicaties o.b.v. real-time monitoringsgegevens
WP8 Waarderen en verdienen	Handelingsperspectief veehouder vergroot door duurzame businessmodellen.

² Beknopte weergave van de beoogde resultaten, zie Regio Deal Foodvalley artikel 4 voor volledige tekst.

Versiedatum 15 mei 2020

WP9 Kennisdeling, participatie - opschalen	Veranderend vermogen van agrariërs in regio is versterkt m.b.v. transitieperspectief
	Positief gevalideerde maatregelen en werkbare concepten kunnen worden uitgerold.
	Maatschappelijk draagvlak voor duurzame circulaire veehouderij in de regio vergroot.
	Ontwikkelde kennis uit proeftuin is breed beschikbaar gesteld.

De *proeftuin* vormt de ruggengraat van het spoor van waaruit komende jaren uitbreiding naar de gehele veehouderij in de regio en het land plaats kan vinden. Door een geïntegreerde aanpak brengen we innovatieve concepten en maatregelen naar de praktijk. Op minimaal 70 agrarische bedrijven worden maatregelen en innovatieve concepten getest en gevalideerd. De effecten van de beoogde maatregelen en concepten én het profijt voor agrariërs, overheden en inwoners staat daarbij centraal. Voor de selectie van agrarische bedrijven richten we ons op veehouderijen.

Essentieel is de data-gestuurde aanpak in het programma. Er wordt gewerkt met real-time monitoring en dashboards om agrariërs grip op de bedrijfsvoering te geven en inwoners en consumenten inzicht te geven in de daadwerkelijke effecten van de landbouw op de omgeving.

Met de opzet van dit regionaal meetnetwerk, zowel in de stallen als in de nabije omgeving, kunnen we gericht volgen en (bij)sturen. Door zo integraal mogelijk de effecten van de beoogde maatregelen in beeld te brengen, kunnen positief beoordeelde innovaties verder worden uitgerold. Tijdens diverse bijeenkomsten worden de inzichten gedeeld en zullen meer agrarisch-ondernemers, bedrijven en organisaties participeren vanwege de ervaren voordelen van de praktijk gerichte aanpak.

Binnen de proeftuin zal er experimenteeruimte gerealiseerd worden buiten bestaande wet- en regelgeving. Ook wordt vanuit transitieperspectief gekeken naar de maatregelen en innovaties: het tijdig signaleren van positieve of negatieve ontwikkelingen en het hanteerbaar maken van spanningsvelden met het huidige systeem. De resultaten stellen de veehouder in staat om (zelf) een duurzaam handelingsperspectief te ontwikkelen. Hierin worden zij maximaal gefaciliteerd, zodat zij met ketenpartners in de regio toewerken naar duurzame verdienmodellen.

2.3. Meerjarenplanning

De meerjarenplanning concentreert zich op het eerste uitvoeringsjaar van het spoor. Iedere tranche wordt de meerjarenplanning verder gespecificeerd ten behoeve van het volgende jaar. In onderstaande tabel worden de belangrijkste mijlpalen per half jaar weergegeven, om zo transparant te zijn wanneer welke tussenresultaten kunnen worden verwacht.

Q4-Q1 2020
Campagne werving en selectie agrariërs en innovatoren voor Proeftuin
Werving en selectie deelname veevoederbedrijven voor voornamelijk WP2
Keuze sensoren omgevingsmonitoring, diergezondheid en dierenwelzijn
Voorselectie te testen concepten emissie-reducerende maatregelen (ERM), circulair voerconcepten (CVC), bodembeheerconcepten (BBC) in de werkpakketten ten behoeve van de Proeftuin
Communicatie- en kennisdeling strategie met onder andere agrariërs
Afbakening en selectie twee stroomgebieden
1 ^e evaluatie training bodemcursus onder loonwerkers/agrariërs
Strategie bepaald t.a.v. omgevingsmonitoring
Q2-Q3 2020
Proeftuin van start: 1 ^e serie pilots ERM, CVC, BBC gestart bij bedrijven uit de Proeftuin
Werkplannen gereed voor ERM, CVC, BBC ten behoeve van Proeftuin
Trainingen business model canvas parallel aan Proeftuin.
Start aanbesteding van sensoren omgevingsmonitoring, diergezondheid en welzijn voor WP 4
1 ^e evaluatie training business model canvas (BMC) onder agrariërs
Inventarisatie kansen en behoeften m.b.t. business model ontwikkeling.
Plan gebiedsgerichte aanpak gereed voor de twee stroomgebieden
Werkplan CVC diermeel proefbedrijf gereed
Ontwerp Bodem Water Waarde Web gereed
Ontwerp AgroWaterCoach gereed
Doorontwikkeling bodemcursus: 2 ^e versie gereed
Masterclass Korte Ketten gegeven aan agrariërs en ketenpartners
Basis hulpstructuur business model ontwikkeling gereed
Q4-Q1 2021
1 ^e testresultaten Proeftuin: ERM, CVC, BBC ten behoeve van Proeftuin
Start installatie meetnetwerk bij boerenbedrijven en omgeving (sensoren omgevingsmonitoring, diergezondheid en welzijn)
AgroWatercoach in gebruik genomen door agrariërs
Bodem Water Waarde Web ingericht
Diverse leertafels en studiebijeenkomsten georganiseerd
2 ^e serie pilots Proeftuin van start, incl. start gebiedsgerichte aanpak.

Implementatie nieuwe of verbeterde korte ketenconcepten
Q2-Q3 2021
Eerste rapportages meetnetwerken en pilots Proeftuin: d.w.z. gevalideerde concepten ERM (incl. aanbod TAP), CVC, BBC.
Business modellen ontwikkeld
Diverse leertafels en studiebijeenkomsten georganiseerd
Opschalen business modellen
Inventarisatie gebiedsuitdaging en waarde-aanbod
Q4-Q1 2022
Optioneel - 3e serie pilots van de Proeftuin van start
Voltooiing meetnetwerk van omgeving (sensoren omgevingsmonitoring)
Maatschappelijke kosten-baten analyse gereed kansrijke BBC
Diverse leertafels en studiebijeenkomsten georganiseerd
Vervolgrapportages meetnetwerken en pilots Proeftuin d.w.z. gevalideerde concepten ERM (incl. aanbod TAP), CVC, BBC
Monitoringsapplicaties beschikbaar voor o.a. agrariërs
Q2-Q3 2022
Uitrol kansrijke ERM, CVC, BBC concepten – fase 1
Monitoring-apps – beschikbaar voor 'beleidsmedewerkers'
Leertafels en studiebijeenkomsten georganiseerd
Uitbreiding functionaliteiten Bodem Water Waarde Web en AgroWaterCoach
Vervolgrapportages meetnetwerken en pilots Proeftuin d.w.z. gevalideerde concepten ERM (incl. aanbod TAP), CVC, BBC
Q4-Q1 2023
Uitrol kansrijke concepten ERM, CVC, BBC – fase 2
Experimentele doelvoorschrift-vergunning (emissie) ontwikkeld en toegepast
Monitoringsapplicaties beschikbaar voor o.a. overheden, instanties
Diverse leertafels en studiebijeenkomsten georganiseerd
Q2-Q4 2023
Advies-rapport duurzame ontwikkeling W&R gereed
Diverse eindrapportages en aanbevelingen opgeleverd
Evaluatie en aanbevelingen voor vervolg op ingezette transitie

Bodemcursussen, businessmodel canvas training (BMC) en diverse leertafels en studiebijeenkomsten zijn doorlopend.

2.4. Kwaliteitsvoorwaarden

De belangrijkste kwaliteitsvoorwaarden voor dit spoor concentreert zich op drie aspecten:

- *Integrale aanpak proeftuin.* In de voorbereidende fase worden concepten en maatregelen geselecteerd, die veelbelovend lijken en passen bij de aangemelde agrarische bedrijven. Toetsing van de voorstellen vindt plaats aan de hand van vooraf gestelde criteria. Op deze wijze borgen we dat concepten getest gaan worden, die potentieel hebben voor de beoogde doelstelling.
- *Innovatief, praktijk gericht en vraaggestuurd.* In de proeftuin wordt gekozen om zo veel mogelijk unieke concepten te toetsen aan de praktijk. In de selectie van te testen concepten zullen we vraaggestuurd te werk te gaan, om directe aansluiting te vinden bij de behoefte van de agrariër en de kansen vanuit het bedrijfsleven. Bij te testen concepten wordt uitgegaan van praktijk-rijpe innovaties, d.w.z. met een hoog TRL niveau. Dit zal een van de vereisten zijn in het selectieproces.
- *Participatie en opschaling.* Beoogd wordt een beweging in gang te zetten naar een emissiearme, circulaire landbouw. Hiertoe wordt balans gezocht tussen te testen innovaties met een potentieel hoge impact maar voor een kleinere doelgroep toepasbaar en concepten, die een potentieel kleinere impact hebben maar voor een brede doelgroep inzetbaar. Tijdens de proeftuin periode worden de pilots nauwgezet gevolgd, zodat kansrijke innovaties de juiste aandacht krijgen t.b.v. kennisdeling, participatie en opschaling.
- *Juridische kwaliteit.* Werkpakket 5 levert de expertise om de innovaties te voorzien van juridische kanttekeningen, gericht op uitvoerbaarheid. Wet- en regelgeving wordt geïnventariseerd, belemmeringen en strijdigheden worden opgespoord en aanbevelingen worden gedaan om dit op te lossen. Verwacht wordt dat dit in bijna alle gevallen gaat om het verkrijgen van (tijdelijke) ontheffingen in Wet en Regelgeving ten behoeve van experimenteerruimte.
- *Data-gestuurde aanpak.* Door een investering in meetsensoren en real-time monitoring creëren we transparantie in werkelijke effecten, zoals emissies fijnstof en ammoniak, waar toekomstige vergunningverlening op kan worden aangepast. Anderzijds biedt het een kans voor de agrariër om meer grip te krijgen op z'n bedrijfsvoering.

Voor verdere toelichting alsmede de risicobeheersing in het programma wordt verwezen naar het uitvoeringsplan Proeftuin en de programmabeschrijving Transitie Landbouw.

2.5. Risico's

Hieronder worden de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen van het spoor vermeld.

Risico	Gevolg	Beheersmaatregelen
Geringe interesse agrariërs om deel te nemen aan proeftuin	Beoogde resultaten worden niet gehaald	Extra maatregelen/inzet op communicatie
In kind bijdrages bedrijfsleven onvoldoende om begroting (pilots in proeftuin) sluitend te krijgen	Minder pilots kunnen gefinancierd worden	Aanpalende (subsidie)bronnen aanboren
Crisis zoals bijvoorbeeld vogelgriep	Tijdelijk stilleggen van pilots in proeftuin	Verschuiving focus naar ander type diersoorten, andere pilots of kiezen voor vertraging
Verkrijgen tijdelijke ontheffing lukt niet of vertraagd	Innovatieve concepten kunnen niet getest worden, beoogde resultaten worden in beperktere mate gehaald	Proeftuin

NB: Het gaat hierbij om een eerste inventarisatie. De risicoanalyse wordt nog gedetailleerder uitgewerkt met programmteam spoor 1.

2.6. Interactie stakeholders

Interactie in het spoor

Het spoor Transitie Landbouw is vormgegeven als een integrale, programmatische aanpak. Vanuit die filosofie is met de uitvoeringspartners gewerkt aan een samenhang van activiteiten en inspanningen. Met de kennisinstellingen, onderwijsinstellingen, mkb'ers (veevoerbedrijven), agrarische ondernemers, overheden (Waterschap, Provincies en gemeenten), LTO en andere maatschappelijke instellingen worden in de Proeftuin resultaat neergezet. Dat betekent dat deze interacties samenkomen op ongeveer 70 agrarische bedrijven in de regio.

Interactie in het programmteam/uitvoeringsorganisatie

Een regionaal stakeholdersoverleg, waar ook indien gewenst vertegenwoordigers van overheden aan kunnen deelnemen, is inhoudelijk betrokken bij de voortgang van het programma en kan geraadpleegd worden bij belangrijke keuzes. Zo wordt onder andere geborgd dat op ambtelijk niveau de financierende regionale partijen geconsulteerd worden, maar ook rijksambtenaren aansluiting houden bij de inhoudelijke voortgang en kruisbestuiving kan ontstaan met andere initiatieven.

Interactie in de uitvoering

Voor de uitvoering van het spoor Transitie Landbouw is interactie nodig tussen veel partijen. De agrariërs hebben hierin een aandeel. Ook met toeleveranciers moeten afspraken worden gemaakt (veevoerbedrijven en bedrijven bezig met de eiwittransitie). De uitvoeringspartners van het programma kunnen worden gezien als de eerste ring rondom het programma. In de tweede ring is een bredere ring aan partijen nodig die de uitvoering van het programma succesvol kunnen maken.

Interactie met betrekking tot het transitievraagstuk

Het spoor landbouwtransitie wil de benodigde transitie naar een duurzame, circulaire landbouw dichterbij brengen. Daarom zitten in het programma trainingen en cursussen om de agrariërs handvatten te kunnen geven voor hun bijdrage aan de kringlooplandbouw en om participatie van ketenpartners en erfbetreders mogelijk te maken. Ook zijn 'transitie/leertafels' voorzien. Voor de samenstelling van deze tafels zijn partijen nodig uit kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, overheden en agrariërs en andere mkb'ers.

Interactie met inwoners

Het programma Transitie Landbouw heeft voor ogen inwoners en consumenten in de regio te betrekken bij de Proeftuin en de transitie naar duurzame circulaire landbouw, opdat de maatschappelijke en acceptatie van de agrariërs in de regio verbeterd. Hiertoe voorziet het programma in diverse activiteiten, van toegankelijke mediaberichten tot (veld)excursies voor het algemene publiek en (basisschool) jongeren.

Interactie met andere regio's

De regio Foodvalley beoogt met het regeerakkoord de resultaten van de Regio Deal beschikbaar te maken voor Nederland. Specifiek voor het programma Transitie Landbouw is contact met andere agro-food regio's relevant voor de uitwisseling van ervaringen en kennis. Met het ministerie LNV wordt aangehaakt op de aangewezen experimenteergebieden vanuit het realisatieplan van LNV.

2.7. Voortgangsbewaking en monitoring

Output indicator	Streefwaarde
Aantal agrarische bedrijven dat deelneemt aan de <i>Proeftuin</i>	70
Aantal toeleveranciers, dienstverleners en erfbetreders die een bijdrage leveren aan de <i>Proeftuin</i>	100
Aantal geteste innovatieve concepten en maatregelen in de <i>Proeftuin</i> .	42
<i>T.b.v. transitievermogen</i> Aantal actief betrokken agrariërs (buiten de deelnemers proeftuin), in o.a. cursus, training en masterclass, ontwikkeling verdienmodellen, leertafels of gericht advies hebben ontvangen.	220
Aantal agrarische bedrijven dat is uitgerust met sensoren en terugkoppeling van uitkomsten krijgt middels dashboards.	70 van 70
Aantal agrariërs, veehouders, beleidsmedewerkers (uit regio) dat internetapplicaties gebruikt om hun bedrijfsvoering te sturen.	315
Aantal inspanningen waarmee inwoners en consumenten in de regio worden bereikt (bekendheid met de landbouw transitie en Regio Deal).	75

Voor een uitgebreide beschrijving van aanpak en monitoring wordt verwezen naar het Monitoringsplan Regio Deal Foodvalley.

2.8. Begroting

Vanuit de Regio Deal is €14.620.000 beschikbaar voor de uitvoering van spoor 1, waarbij zowel LTO Noord als Waterschap Vallei en Veluwe een gerichte cofinanciering leveren van 100.000 euro en 520.000 euro respectievelijk. Ieder werkpakket heeft een werkpakketleider, die vanuit genoemde organisatie zijn/haar coördinerende rol zal vervullen. De randtotalen per werkpakket (en per partner) staan hieronder weergegeven.

per WP	2020	2021	2022	TOTAAL SPOOR 1
WP1	€ 419.454	€ 250.219	€ 118.504	€ 788.176
WP2	€ 439.399	€ 226.711	€ 219.056	€ 885.165
WP3	€ 194.619	€ 124.853	€ 79.195	€ 398.667
WP4	€ 2.258.023	€ 777.618	€ 408.808	€ 3.444.449
WP5	€ 146.667	€ 146.667	€ 146.667	€ 440.000
WP6	€ 1.841.985	€ 2.088.110	€ 1.825.404	€ 5.755.500
WP7	€ 131.292	€ 345.375	€ 686.371	€ 1.163.038
WP8	€ 241.175	€ 240.674	€ 98.656	€ 580.505
WP9	€ 264.058	€ 272.213	€ 227.728	€ 763.999
	€ 5.936.672	€ 4.472.439	€ 3.810.390	€ 14.219.500

3. Spoor 2: Gezonde voeding: van prille start tot oude dag

3.1. Doel

Het doel van spoor 2 is om mensen aan te zetten tot het eten van gezonder en duurzaam voedsel. Op het gebied van voeding en gezondheid gaan inwoners (van prille start tot oude dag) gezonder en duurzamer eten, de kennis hierover neemt toe en wordt ook bij diverse groepen in de zorg toegepast. Inwoners worden gestimuleerd in het maken van de juiste (voedsel)keuzes door een omgeving met een gezond en duurzaam voedselaanbod en door beschikbaarheid van de juiste kennis hierover. Ook krijgt voeding een goede plek in de gezondheidszorg, zodat mensen de regie (terug)krijgen om met gezonde voeding en leefstijl hun gezondheid te behouden of te bevorderen.

3.2. Aanpak en resultaten

De transitie naar een gezondere leefomgeving en gezonde voeding wordt zichtbaar door de volgende (beoogde) **resultaten**:

Werkpakket	Resultaat
WP1 Prille start	Een integrale praktijkstrategie gericht op het veranderen van voedingspatronen van laagopgeleide zwangere vrouwen en ouderparen. Deze strategie is in eerste instantie ontwikkeld in ten minste 10 gemeenten en bij 1000 zwangere vrouwen in de provincies Gelderland en Utrecht en wordt vervolgens ook daarbuiten uitgerold. Een handleiding en bijscholing voor professionals is ontwikkeld om gezonder eetgedrag te stimuleren voor deze doelgroep.
WP2 Gezonde voedselkeuzes in een gezonde voedselomgeving	In verschillende wijken in de regio is een gezondere voedselomgeving gecreëerd, met specifieke aandacht voor omgevingen rond school, werk en zorg. Daartoe zijn in 10 wijken in Utrecht en regio Foodvalley experimenten gedaan met interventies in deze wijken. Daarnaast zijn restaurantchefs getraind door professionals in het bereiden van een gezonder en duurzamer menu. In ten minste 3 ziekenhuizen, 5 zorginstellingen en met 25 mkb-bedrijven zijn pilots uitgevoerd voor een gezondere voedselkeuze voor patiënten, cliënten, bezoekers en medewerkers.
WP3 Gezonde voeding voor hartpatiënten, diabetici en hoog risicogroepen	Kennis die op gericht niveau gedeeld is met relevante doelgroepen, zoals huisartsen en eerstelijnszorgverleners, over de rol die voedingsmiddelen en voedingspatronen spelen bij het optreden van diabetes en hart- en vaatproblemen. Kennis wordt beschikbaar voor richtlijnen en landelijke organisaties (zoals Voedingscentrum, Hartstichting, etc).
WP4 Voeding voor oncologische patiënten	Kankerpatiënten hebben via diverse regionale zorginstellingen en zorgverleners voedings- en bewegingsadviezen op maat gekregen. In 2 ziekenhuizen en zorgnetwerken is tijdens en na behandeling aandacht voor leefstijl. De resultaten van praktijkonderzoeken dienen als input voor regionale en landelijke richtlijnen voor voeding en beweging tijdens en na de behandeling van kanker. De opgedane kennis is daarnaast landelijk en internationaal ingezet voor de onderbouwing van het belang van voeding en beweging in de oncologische zorg.
WP5 Kwetsbare ouderen, voeding voor functionaliteit	Een programma waarbij ouderen onder begeleiding krachttraining doen en elke dag extra eiwitten eten, in diverse praktijksituaties en op maat voor kwetsbare groepen, is in de regio geïmplementeerd in ten minste 5 gemeenten. Daarnaast is er een veldstudie gestart die inzicht geeft in een verantwoorde vervanging van dierlijke door plantaardige eiwitten in de voeding bij (kwetsbare) ouderen.
WP6 Voeding in zorgopleidingen	In het voedingsonderwijs zijn er, met name voor zorgopleidingen zoals verpleeg- en geneeskunde, inhoudelijke bouwstenen ontwikkeld in mbo, hbo en wo waarin opgedane inzichten uit het volledige programma van het spoor 'Gezonde voeding' zijn meegenomen. De onderwijsbouwstenen zijn in diverse mbo, hbo en wo curricula opgenomen en deze modules zijn een aantal keer gegeven. Dit is nodig omdat zorgprofessionals een belangrijke verantwoordelijkheid in en invloed op de gezondheidskeuzes van patiënten hebben. De samenwerking en afstemming tussen verschillende niveaus opleidingen en kennisinstellingen is versterkt.
Algemeen	Door de samenwerking in implementatie, exploratie en innovatie heeft de regio een grotere aantrekking gekregen op o.a. bedrijfsleven en zijn nieuwe gezamenlijke projecten in voeding en gezondheid ontwikkeld en gefinancierd.

3.3. Meerjarenplanning

De meerjarenplanning concentreert zich vooralsnog op het eerste uitvoeringsjaar van het spoor. De volledige meerjarenplanning volgt uit de begroting, waarin per jaar de activiteiten worden begroot.

Q3-Q4 2020
Werkpakket 1
Organisatie van 'pressure cooker' sessie voor aanpak voedings-empowerment zwangere vrouwen met lage SES gestart
Gestart met schrijven plan uitbreiding coaching oudere jonge kinderen (klaar in Q4 2020)
METC toestemming gekregen voor bloedonderzoek PRIMA cohort
Gestart met organisatie aantal bijeenkomsten per gemeente over integrale aanpak
Gestart met schrijven businessplan voor regionale uitbreiding coaching praktijk
Werkpakket 2
10 deelnemende wijken geselecteerd
Eerste tranche van 25 restaurants geselecteerd (ieder half jaar start 1 tranche van 25)
Een aantal mkb's zijn gestart (hierna continue instroom tot 2022)
Gestart met selectie van 5 ziekenhuizen en zorginstellingen
Werkpakket 3
Start gemaakt voor studieopzet
Start gemaakt protocollen (incl. indiening METC)
Start gemaakt met opstellen jaarlijkse implementatieplannen t.b.v. voedingsadvies en ketenzorg
Werkpakket 4
Gestart met het samenbrengen van patiënten cohorten
Gestart met het opzetten van een breed cohort van kinderen met kanker (+/- 500) in het Prinses Máxima Centrum
Gestart met het verzamelen van gegevens over voedingsinname, voedingstoestand, lichaamssamenstelling, energiebehoefte en beweging
Gestart met het verzamelen van gegevens m.b.t. kwaliteit van leven en survival
Gestart met preklinisch onderzoek
Gestart met Pilot XtraFit 3.0
Gestart met uitbreiding van het OncoFITness netwerk in beide provincies
Werkpakket 5
ProMuscle is geregistreerd in de interventiedatabase Gezond en Actief Leven
ProMuscle programma voor de praktijk is geoptimaliseerd
ProMuscle congres / expertmeeting is gehouden
Projectmanagement en coördinatie is ingericht
Inzicht verkregen in verbeterpunten in het ProMuscle programma op basis van de ervaringen uit ProMuscle in de praktijk
Projectmanagement en coördinatie veldstudie eiwitten is ingericht
Verbinding met gerelateerde projecten en beleidsinitiatieven aangegaan
Complementaire eiwitbronnen gedefinieerd
Werkpakket 6
Start gemaakt met verkenning en prioritering om inzicht te krijgen in de opleidingsbehoefte, huidige praktijk en bestaande onderwijsmaterialen (mbo/hbo/wo)
Q1-Q2 2021
Werkpakket 1
Pressure cooker sessie over aanpak voedingsempowerment zwangere vrouwen met lage SES heeft plaatsgevonden
Ontwikkelplan coaching app / tool voor ouders van jonge kinderen gereed
Businessplan gereed voor regionale uitbreiding coaching praktijk
Aantal bijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten over integrale strategie
Werkpakket 2
Restaurants uit tranche 2 geselecteerd, 0-meting en interventie uitgevoerd en bijgestuurd waar nodig
Co-creatie sessies met inwoners en stakeholders gehouden
Stakeholder dialogen met werknemers en werkgevers over gezond voedselaanbod afgerond
0-meting ziekenhuizen uitgevoerd + interventie roadmap gemaakt
Werkpakket 3
Studieopzet uitgewerkt
Vorbereidingen en protocollen afgerond (incl. METC indiening)
Elk jaar worden plannen t.b.v. voedingsadvies en ketenzorg geïmplementeerd
Werkpakket 4
De gegevens van 4000 dikke darmkanker patiënten zijn samengebracht en aangevuld
Dataset gerealiseerd met gegevens en monsters
Projectdag georganiseerd over bevindingen in het project en met interactieve sessies voor diverse stakeholders
Werkpakket 5
Ingrediënten vastgesteld voor het schaalbaar model op basis van de expert meeting

Vormgeving veldstudie(s) afgerond en uitgewerkt
Werkpakket 6
Behoeftes in zorgopleidingen (mbo/hbo) geanalyseerd
Advies geschreven over de gewenste leeruitkomsten voor verpleging en verzorging (mbo/hbo) en leeruitkomsten t.a.v. interprofessioneel werken voor geneeskunde en verpleging
Q3 2021-Q2 2022
Werkpakket 1
Bijeenkomsten per gemeente over integrale strategie voeding moeder en kind georganiseerd
Businessplan voor regionale uitbreiding coaching praktijk voeding moeder en kind gereed
Werkpakket 2
Jaarlijkse monitoring resultaten en rapportage, bijsturing waar mogelijk (voor zowel restaurants als mkb). Eind 2021 3 symposia georganiseerd (voor restaurants, mkb en ziekenhuizen & zorginstellingen)
Werkpakket 3
Cohortanalyses afgestemd en midterm review uitgevoerd
Patiënten geïncludeerd in praktijkonderzoek
Elk jaar worden plannen t.b.v. voedingsadvies en ketenzorg geïmplementeerd
Werkpakket 4
Projectdag over bevindingen en interactieve sessie voor diverse stakeholders gehouden
1 à 2 artikelen gepubliceerd, incl. persbericht over voedingsrichtlijnen en 1 artikel over kinderen met kanker
Voeding- en bewegingsprogramma Xtrafit 3.0 doorontwikkeld en uitgerold binnen de regio
Werkpakket 5
Praktische werkzaamheden veldstudie(s) afgerond
Werkpakket 6
Onderwijsbouwstenen ontwikkeld voor zorgprofessionals in co-creatie met stakeholders
Interprofessionele module rondom voeding en gezondheid voor toekomstige zorgprofessionals ontwikkeld
Q3 2022-Q2 2023
Werkpakket 1
Ontwikkelplan coaching app / tool voor ouders van jonge kinderen gereed
Werkpakket 2
Jaarlijkse monitoring resultaten en rapportage, mogelijke bijsturing (voor restaurants, mkb en ziekenhuizen & zorginstellingen)
Werkpakket 3
Eerste data-analyses afgerond en eerste resultaten gepresenteerd
Interventies uitgevoerd en eerste resultaten behaald
Elk jaar worden plannen t.b.v. voedingsadvies en ketenzorg geïmplementeerd en dit jaar is ook een workshop georganiseerd met zorgverleners, patiënten, en andere stakeholders
Werkpakket 4
Projectdag over bevindingen en interactieve sessie voor diverse stakeholders gehouden
1 à 2 artikelen gepubliceerd, incl. persbericht en 1 artikel over kinderen met kanker, en een projectdag georganiseerd
Resultaten van preklinisch onderzoek uitgewerkt, geanalyseerd en geïnterpreteerd
Bestaande gemeentelijke zorginitiatieven om gezonde leefstijl te bestendigen geëvalueerd
Werkpakket 5
ProMuscle geïmplementeerd in de regio
Resultaten veldstudie beschikbaar gemaakt
Werkpakket 6
Onderwijsbouwstenen zijn geïmplementeerd en geëvalueerd
MOOCs zijn doorontwikkeld over voeding, gezondheid en leefstijl voor specifieke patiëntgroepen
Q3 2023-Q2 2024
Werkpakket 1
Strategie geïmplementeerd en geëvalueerd, individuele coaching opgezet in 10 gemeenten en afsluitend symposium georganiseerd
Werkpakket 2
Resultaten gemonitord en gerapporteerd (voor restaurants, mkb en ziekenhuizen & zorginstellingen) en 3 symposia georganiseerd
Werkpakket 3
Bevindingen gepubliceerd, gepresenteerd en vertaald naar richtlijnen
Resultaten geanalyseerd en gepubliceerd, beleidsontwikkeling vertaald naar richtlijnen en geïmplementeerd in de klinische praktijk
Elk jaar worden plannen t.b.v. voedingsadvies en ketenzorg geïmplementeerd en dit jaar is een workshop georganiseerd met zorgverleners, patiënten en andere stakeholders
Werkpakket 4
Afsluitend symposium georganiseerd
Geacquireerd voor nieuwe projectplannen en voeding- en beweegrichtlijnen voor darmkankerpatiënten geformuleerd
Resultaten gepresenteerd aan een breed publiek en tijdens nationale en internationale congressen; geformuleerde richtlijnen voor kinderen met kanker geïmplementeerd en resultaten gepubliceerd in zowel

wetenschappelijke tijdschriften als nationale kranten, online op de website voedingenkanker.info en algemeen toegankelijke tijdschriften met een groot bereik
Voeding- en beweegprogramma Xtrafit 3.0 doorontwikkeld en uitgerold binnen de regio; passend aanbod van sport, beweging en voedingszorg via E-health met gemeenten en zorgnetwerk voor darmkanker patiënten gerealiseerd
Werkpakket 5
Model beschikbaar voor landelijke disseminatie en implementatie en een afsluitend symposium georganiseerd voor zowel veldstudie eiwittransitie als implementatie ProMuscle
Werkpakket 6
Bouwstenen zorgopleidingen zijn landelijk verspreid

3.4. Kwaliteitsvoorwaarden

In spoor 2 worden de volgende kwaliteitsvoorwaarden gehanteerd:

- Elk werkpakket krijgt op basis van een (subsidie) aanvraag een werkbudget, dat leidend is voor de activiteiten. De besteding wordt bewaakt door de Werkpakketleiders in overleg met de Spoorleider.
- Er wordt zoveel mogelijk met regionale partijen gewerkt, waarbij zorgvuldig gekeken wordt naar een evenwichtige verdeling in herkomst (Provincie Gelderland, Regio Foodvalley, Provincie Utrecht). Bij nieuwe samenwerkingen zal de Spoorleider een evenwichtige verdeling mee laten wegen in de besluitvorming, waarbij het voorwerk door de Werkpakketleiders gedaan wordt.
- De projecten sluiten aan bij landelijk beleid (zoals het Preventieakkoord) en landelijke wetgeving. De projecten zoals opgenomen in het projectenboek voldoen hieraan. De Werkpakketleiders zijn er verantwoordelijk voor dat dit bij wijzigingen het geval blijft.
- Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat onze activiteiten goed aansluiten en/of afgestemd zijn met landelijke programma's (o.a. van het Voedingcentrum, JOGG, e.d.). Relevante landelijke programma's (zoals bij start bekend) zijn benoemd in het projectenboek. De Spoorleider en Werkpakketleiders volgen de ontwikkelingen en nemen deze waar nodig mee in de projecten.
- In alle projecten wordt door de werkpakketleiders gestuurd op actieve participatie van gemeenten, maatschappelijke organisaties en burgers. De rol van deze partijen is op hoofdlijnen benoemd in het projectenboek. De Spoorleider zal naleving en verdere optimalisatie bewaken.
- Goede balans onderzoek en praktijk / uitrol bestaand onderzoek. In de projecten zoals beschreven in het projectenboek is gestreefd naar een goede balans tussen onderzoek en implementatie. De Spoorleider zal bewaken dat dit het geval blijft.

3.5. Risico's

Hieronder een overzicht van de belangrijkste risico's van het spoor op programma- en werkpakketniveau.

Risico	Gevolg	Beheersmaatregelen
Complexiteit door de omvang: 6 werkpakketten en 18 projecten.	Complexe monitoring en aansturing. Versnippering. Meetbare gezondheidseffecten op programmaniveau niet vast te stellen.	Goede aansturing op Regio Deal-, programma- en werkpakketniveau. Goede afspraken over haalbare uitkomsten, geborgd in het monitoringsprogramma. Aandacht in de communicatie voor de grote gemene deler: transitie naar gezondere leefomgeving en voeding op maat voor kwetsbare doelgroepen. Opstellen risicoregister per werkpakket.
Interdisciplinaire samenwerking medische professionals en voedingskundigen kan uitdagend zijn vanwege verschillende kennisniveaus en benaderingen.	Meer dan gemiddelde tijdsinvestering nodig voor afstemming en overleg.	Het reserveren van voldoende tijd voor afstemming. Daarnaast is het verbeteren van deze samenwerking een van de beoogde uitkomsten van dit spoor.
Beeld van disbalans onderzoek / implementatie, veel academici in the lead binnen de werkpakketten.	Onvrede over de direct zichtbare effecten voor burgers, gemeenten en bedrijven.	De spoorleider is belast met externe beeldvorming. In werkpakketten zijn in elk werkpakket niet-academici betrokken. Werkpakketleiders en Spoorleider sturen op implementatie. Goede afspraken over haalbare uitkomsten, te borgen in het monitoringsprogramma.

Gebrek aan samenhang tussen werkpakketten binnen spoor 2.	Versnipperd beeld, rode draad niet meer duidelijk.	Benoemen raakvlakken tussen de werkpakketten en projecten. Aandacht in de communicatie voor de raakvlakken en de rode draad: transitie naar gezondere leefomgeving en voeding op maat voor kwetsbare doelgroepen.
Gebrek aan samenhang met spoor 1 en 3.	Complexe boodschap naar de buitenwereld.	Zoeken en benoemen logische raakvlakken. Goede centrale governance en communicatie. Regelmatig contact tussen de Spoorleiders van spoor 1 en 2 en de Werkpakketleiders van spoor 3. Betrekken experts uit de werkpakketten voor wederzijds begrip, afstemming en vertrouwen. Aandacht in de communicatie voor de rode draad door alle sporen, werkpakketten en projecten.
Tijdspad 3-4 jaar is kort en biedt weinig ruimte voor uitloop.	Risico op gebrek aan concrete resultaten binnen de afgesproken termijnen. Geen ruimte voor tegenvallers.	Goed management op werkpakketten en projectniveau. Realistische planning: flexibel en tussentijds bij te stellen, focus houden op implementatie.

3.6. Interactie stakeholders

De belangrijkste kenmerken van de beoogde interactie met stakeholders:

- Het ontwikkelen en implementeren via co-creatie met professionals (zorginstellingen, landelijke en regionale organisaties), gemeenten, bedrijven en burgers.
- Het delen van informatie en nieuwe inzichten met specifieke doelgroepen (van professional tot burger), waarbij vertrouwde en moderne communicatiekanalen worden ingezet.
- Het borgen van opgedane kennis in landelijke richtlijnen en curricula van opleidingen.

Belangrijke uitgangspunten:

- Projecten in de Regio Deal Foodvalley verbinden en laten aansluiten bij lopende programma's. Waar mogelijk dwarsverbanden leggen en zorgen voor consistente communicatie over de verschillende programma's/initiatieven.
- Betrekken van het (regionale) bedrijfsleven. Na de start zal, waar zinvol, contact worden gelegd met geïnteresseerde bedrijven. Daarin worden mogelijkheden onderzocht waarop partijen elkaar kunnen versterken en de wijze waarop het bedrijfsleven kan participeren in de uitvoering en implementatie.
- Waar mogelijk wordt samengewerkt met werkpakketten uit spoor 1.

WP1 Prille start - De voeding van moeder en kind

- Organiseren van een Pressure cooker sessie met professionals (zoals huisartsen, verloskundigen, kraamverzorgenden, voedingsdeskundigen, diëtisten en consultatiebureau medewerkers, regionaal en landelijk) en de doelgroep (zwangere en lacterende vrouwen uit kwetsbare groepen) om gezamenlijk een integrale aanpak te ontwikkelen voor het bevorderen van een gezonde voeding (voedingsempowerment zwangere vrouwen met lage SES).
- In samenwerking met het Voedingscentrum inhoudelijk verbeteren en uitbreiden (op gebied van coaching/gedragsverandering) van de bestaande app ZwangerHap voor voeding voor zwangere vrouwen.
- Via massa media, apps, social media en dialogen verspreiden van advies voor alle consultatiebureaus en kinderopvangcentra in de regio.
- Toetsen en aanpassen van de app 'Voedingscoach voor jonge kinderen' aan de hand van opgedane kennis en deze aanbieden aan ouderparen via consultatiebureaus en kinderopvangcentra in de regio.

WP2 Gezonde voedselkeuzes in een gezonde voedselomgeving

- Het gezonder maken van de leefomgeving in 10 wijken, 75 restaurants, 25 MKB, 3 ziekenhuizen en 5 zorginstellingen om de inwoners te bereiken, maar ook te laten participeren. Co-creatie is een centraal uitgangspunt in de aanpak, zodat initiatieven aansluiten bij de wensen van inwoners. Op deze manier is de impact groter, net als het draagvlak onder de inwoners, en brengen wij de transitie in de praktijk.

WP3 Gezonde voeding voor patiënten met hart en vaatziekten en diabetes

- Organiseren van workshops voor vraagdefinitie en kennisoverdracht naar zorgprofessionals en voedingsexperts die betrokken zijn bij behandelrichtlijnen voor patiënten en de Richtlijnen Goede Voeding.

- Uitvoeren van verschillende interventies met goede voeding volgens de Richtlijnen Goede Voeding, middels onder andere e-health toepassingen en advies van diëtisten bij risicogroepen, binnen 3 ziekenhuizen (academisch, opleiding en perifeer) en hun eerstelijns zorgnetwerken.
- Toepassen en evalueren van richtlijnen en e-zorg in de proeftuin van de ziekenhuizen en zorgnetwerken in de regio.
- Organiseren van workshops en symposia over voeding bij hart- en vaatziekten en diabetes met zorgprofessionals (huisartsen, praktijkondersteuners, diëtisten, fysio's, etc.), patiënten en andere stakeholders.
- Organiseren van een jaarlijkse sessie voor regionale betrokken partijen, zorgverleners en patiënten en relevante landelijke partijen (bijvoorbeeld Hartstichting, Voedingscentrum) om uitkomsten en voortgang van het programma te delen.

WP4 Voeding voor oncologische patiënten

- Samen met patiënten en professionals (zoals oncologieverpleegkundigen, diëtisten, fysiotherapeuten, huisartsen) in kaart brengen van voorwaarden, mogelijkheden en barrières voor een optimale implementatie van voeding en leefstijladviezen in de oncologische zorg in de eerste en tweede lijn. Dit gebeurt onder meer door een jaarlijkse projectdag en een afsluitend symposium.
- Organiseren van een projectdag voor bovengenoemde patiënten, professionals en regionale partijen (ZGV, UMCU, Rijnstate, regionale zorgnetwerken, inloophuizen en gemeenten) met als doel het delen van de projectbevindingen via interactieve sessies voor de diverse stakeholders (eerste, tweede en derde jaar).
- Evalueren en uitbreiden van bestaande gemeentelijke zorginitiatieven om een gezonde leefstijl in patiënten met kanker te bestendigen:
 - o Uitbreiden van het OncoFITness netwerk (netwerk van gecertificeerde fitnesscentra met instructeurs geschoold in de oncologie, www.oncofitness.nl) naar meer locaties in beide provincies.
 - o Bieden van een passend aanbod van sport, beweging en voedingszorg via lokale initiatieven als Toon Hermans Tuinen en via e-health met gemeenten en zorgnetwerk.

WP5 Kwetsbare ouderen, voeding voor functionaliteit

- Ontwikkelen van een breed toepasbaar model voor ProMuscle, op basis van bestaande kennis over PsyNet, met input van ouderen, een expertmeeting en partijen uit bestaande netwerken.
- Inrichten van een duurzaam netwerk waarin kansrijke voedingsinterventies snel en effectief getest en opgeschaald kunnen worden.
- Implementeren van ProMuscle: Scholing, monitoring en evaluatie van het model en het netwerk in diverse praktijksituaties (minimaal 4 gemeenten).
- Evalueren, verspreiden en toepassen van de veldstudieresultaten. Denk hierbij aan draaiboeken en zorgprogramma's, duurzaam geïmplementeerd in ouderenzorg via scholing en netwerkzorg, zowel in de verbeterde voedingszorgprogramma's (koppeling project 5.1 Implementatie ProMuscle) als in opleidingstrajecten (koppeling met werkpakket 6 Voeding in zorgopleidingen).

WP 6 - Voeding in zorgopleidingen

- Ontwikkelen van onderwijsbouwstenen voor zorgprofessionals in co-creatie met stakeholders en gebaseerd op gevalideerde concepten en digitale leermethoden
- Opleiden van (toekomstige) zorgprofessionals in MBO, HBO en WO met behulp van de nieuw ontwikkelde onderwijsbouwstenen in relatie tot de thema's gezondheid en voeding. Het evalueren van ervaringen en leeropbrengsten en benutten voor verbetering en verspreiding. Verspreiden van de onderwijsbouwstenen en de opgedane kennis en ervaring ten aanzien van de ontwikkeling en implementatie, via het landelijke zorg- en onderwijsnetwerk
- Voorbereiden van toekomstige zorgprofessionals om opgedane kennis tijdens hun stage in bestaande leerwerkplaatsen (ziekenhuis en eerstelijns) uit te dragen en toe te passen. Regionaal uitwisselen van kennis, kunde en expertise.

3.7. Voortgangsbewaking en monitoring

Output indicator	Streefwaarde
Aantal consultatiebureaus, kinderdagverblijven en ouderparen die in project 1.2, eetgedrag en voeding van het jonge kind, bereikt zijn.	- 8 consultatiebureaus in regio Foodvalley - 10 kinderdagverblijven - 33.000 ouderparen / jaar
Aantal regionale centra, zoals consultatiebureaus en kraamzorgcentra, die verbeterd voedingsadvies regulier inbedden (mede door bijwonen van bijscholingen aan professionals).	- Verloskundigen en kraamzorgcentra in 5-10 gemeenten - 20 consultatiebureaus
Aantal wijken, restaurants, MKB bedrijven, ziekenhuizen en zorginstellingen, waar een gezondere voedselomgeving is gecreëerd	- 10 wijken - 75 restaurants - 25 MKB - 3 ziekenhuizen - 5 zorginstellingen
Aantal middelen (ICT, fysiek, handreiking etc.) die beschikbaar zijn om de gezonde en duurzame keuze te stimuleren	- 1 handreiking voor gemeenten over wijkgerichte aanpak - 1 business case voor horecaondernemers

	- 4 interventie-road maps (wijk, mkb, ziekenhuizen, zorginstellingen)
Aantal individuen uit cardiometabole risicogroepen waarbij praktijkonderzoek (testen interventies) is uitgevoerd en aantal betrokken zorgketens	- 400 patiënten - 3 zorgketens
Aantal gezondheidsorganisaties/zorgcentra waar nieuwe materialen/tools over gezonde voeding beschikbaar zijn voor mensen met cardiometabole aandoeningen en risicogroepen	- Alle 1 ^e lijnszorgnetwerken van 3 ziekenhuizen
Aantal patiënten, zorgverleners en organisaties betrokken in projecten naar optimale voedingszorg en -advies in de oncologische zorg en nazorg	<i>Aantal betrokken patiënten</i> - Leefstijlzorg tijdens en na behandeling bij darmkankerpatiënten in minimaal 3 ziekenhuizen. - Nieuw cohort van 500 kinderen met kanker - Samengevoegd cohort van 3000 dikke darmkankerpatiënten <i>Aantal betrokken zorgverleners</i> - Leefstijlzorg tijdens en na behandeling bij darmkanker patiënten in minimaal 3 ziekenhuizen. <i>Aantal betrokken organisaties</i> - 3 kennisinstellingen (WUR, UMCU, HU) - 3 ziekenhuizen - Alliantie Voeding in de Zorg - Toon Hermans huizen en minimaal 20 fitnesscentra - Gemeenten in de regio (o.a. Ede, Wageningen, Utrecht)
Aantal oncologische patiënten dat onderbouwd voeding- en beweegadvies heeft ontvangen via (na)zorgnetwerken	- 14.000 (70% van de patiënten in de regio)
Aantal gemeenten waarbij ouderen hebben deelgenomen aan een leefstijlprogramma (extra eiwit, krachttraining) gericht op verbetering spierkwaliteit voor vitaliteit	- 4 gemeenten
Aantal ouderen die aan de eiwittransitie veldstudies hebben deelgenomen.	- 100 deelnemers
Aantal deelnemende (zorg)instellingen waar de eiwitcomponent op de menukaart op verantwoorde wijze in lijn wordt gebracht met uitkomsten van de veldstudies.	- 3 instellingen
Aantal nieuwe onderwijsmodules op gebied van voeding onderwezen in mbo, hbo en wo opleidingen	- 1 hbo minor (2x uitgevoerd) - Onderwijsbouwstenen HBO en MBO ingebed in lopende curriculae (2x uitgevoerd) (2x uitgevoerd) - Nascholingen post-MBO en post-HBO (4x uitgevoerd) - 1 mbo keuze-onderdeel (240 u 4x uitgevoerd) - 1 á 2 MOOCs (online beschikbaar voor HBO-WO) - 1 interprofessionele module 2x uitgevoerd
Aantal zorg- en welzijnsorganisaties waar studenten (stage)projecten uitvoeren gericht op gezonde voeding bij overgewicht en chronische ziekten	> 20 organisaties

3.8. Begroting

Vanuit de Regiodeal is €14.400.000 beschikbaar voor de uitvoering van spoor 2. De begroting per werkpakket en per partner staat hieronder weergegeven. Uitgaande van een looptijd van 4 jaar (2020 t/m 2023) zal de verdeling van de gelden over de jaren grofweg gelijk zijn. Voor een volledig en gedetailleerd overzicht van de begroting wordt verwezen naar het Excel bestand begroting spoor 2.

Begroting per werkpakket

Werkpakket	Project	Budget	Subtotaal
WP1:	1.1	€ 1.503.537	€ 2.213.075
	1.2	€ 709.539	
WP2:	2.1	€ 1.205.610	€ 3.231.786
	2.2	€ 650.475	
	2.3	€ 627.635	
	2.4	€ 748.066	
WP3:	3.1	€ 1.093.477	€ 2.655.670
	3.2	€ 1.064.733	
	3.3	€ 497.460	
WP4:	4.1	€ 437.176	€ 2.668.337
	4.2	€ 1.307.437	
	4.3	€ 491.153	
	4.4	€ 432.571	
WP5	5.1	€ 1.137.715	€ 2.644.987
	5.2	€ 1.507.272	
WP6	6.1	€ 574.297	€ 906.422
	6.2	€ 332.125	
Spoorcoördinatie			€ 79.815
Totaal			€ 14.400.092

4. Spoor 3: Versterking kennis- en innovatiecluster

4.1. Doel

Het doel van dit spoor is de versterking van de kennis- en innovatie-ecosystemen van Foodvalley en Utrecht door versterkte strategische samenwerking tussen de kennisinstellingen en bedrijven in beide ecosystemen en versnelde marktintroductie van baanbrekende innovaties rond de maatschappelijke uitdagingen op het gebied van landbouw, voedsel en gezondheid. De Regio Deal Foodvalley richt zich daarbij specifiek op het verbeteren van de toegang voor kennisinstellingen en bedrijven (mkb, corporates, start-ups en scale-ups) tot gedeelde onderzoeks- en proeffaciliteiten, en strategische investeringen hierin. Daarnaast wordt in Ede de World Food Center (WFC) Experience gerealiseerd als platform voor de nationale dialoog, educatie, participatief onderzoek en beleving en als internationale etalage voor het Nederlandse voedselbeleid van de toekomst. Tenslotte is het doel om een impuls te geven aan de ontwikkeling van de innovatieve foodproductie sector door te investeren in een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt voor food en foodgerelateerde bedrijven.

4.2. Aanpak en resultaten

De versterking van het kennis- en innovatiecluster wordt zichtbaar door de volgende (beoogde) **resultaten**:

Werkpakket	Resultaat
WP1 Fondsen gedeelde faciliteiten	Twee fondsen zijn operationeel: een fonds voor gedeelde onderzoeksapparatuur (à € 7 miljoen) en een fonds voor gedeelde proeffaciliteiten (à € 7 miljoen).
	Een operationele servicedesk is geïnstalleerd die het delen van onderzoeksapparatuur en proeffaciliteiten faciliteert. Gebruikers zijn tevreden met de service.
	Er zijn businesscases afgerond (d.w.z. financieel commitment gegeven door benodigde partijen) met tenminste € 3 miljoen private gelden voor gedeelde onderzoeksapparatuur en € 30 miljoen private gelden in gedeelde proeffaciliteiten in 2023. Uiteindelijke investering zal in de periode na de Regio Deal Foodvalley oplopen tot € 14 miljoen voor gedeelde onderzoeksapparatuur en ten minste € 70 miljoen voor gedeelde proeffaciliteiten.
	Er zijn tien nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten worden voor de organisaties in het ecosysteem.
	Vijf van deze contracten betreft het delen van onderzoek- en proeffaciliteiten die tussen de clusters Utrecht en Foodvalley worden gedeeld.
	Er wordt strategisch nagedacht (en geacteerd) op thema's (circulaire landbouw, eiwittransitie, gezondheid en voeding, en de enabling cross-overs digital/high tech) met betrekking tot de benodigde investeringen in gedeelde faciliteiten om belemmeringen weg te nemen en doorbraken te realiseren in de gezamenlijk vastgestelde innovatie- en valorisatieplannen.
	Het aantal nieuwe duurzame innovaties op het gebied van landbouw, voeding en gezondheid dat versneld op de markt is gebracht, is toegenomen in 2024.
	Kennisdeling ten behoeve van toepasbare concepten en valorisatie op het gebied van kringlooplandbouw en gezonde voeding heeft plaatsgevonden, en dit versterkt de resultaten van alle sporen van deze Regio Deal.
	WP2 World Food Center Experience
WP3 Food Academy	Een operationeel praktijkgericht opleidingscentrum Food Academy met drie opleidingsrichtingen is opgericht.
	Een operationele opleiding specifiek gericht op zij-instromers is in het leven geroepen.
	Ten minste 104 studenten volgen een opleiding volgen aan de Food Academy.
	Ten minste 58 banen die door de bedrijven zijn gecreëerd, worden vanuit de Food Academy ingevuld.

Werkpakket 1 Gedeelde faciliteiten

De Stichting FoodValley NL zet een servicedesk op van waaruit bedrijven en kennisinstellingen worden benaderd om hun onderzoeks- en proeffaciliteiten met elkaar te delen en de toegankelijkheid voor mkb en startende bedrijven te verbeteren en bekendheid te vergroten. Stichting Foodvalley NL is tevens uitvoerder van het programma Agrifood 2030, waardoor deze servicedesk in synergie wordt georganiseerd met de andere gebiedsactiviteiten om het kennis- en ecosysteem te versterken.

Investeringen in innovaties worden versneld door het opstellen van een gezamenlijke investeringsstrategie waaruit wordt geïnvesteerd in nieuwe innovaties op de thema's circulaire landbouw, eiwittransitie, voeding en gezondheid en de enabling cross-overs high tech en digital. Voor al deze thema's worden strategische lange termijn doelstellingen geformuleerd die aansluiten op de missie gedreven innovatieprogramma's van het Rijk ('road maps'). De innovaties worden waar mogelijk verbonden aan de praktische concepten die worden ontwikkeld in de sporen 1 en 2, waarmee de wisselwerking tussen de sporen wordt vormgegeven en waarbij spoor 3 bijdraagt aan de versnelling van de transitie naar duurzaam en gezond voedselsysteem.

Vanuit deze strategie wordt tussen partners gewerkt aan concrete businesscases. Binnen het programma Agrifood 2030 zijn hierover afspraken gemaakt, waaronder de beschikbaarstelling van menskracht. Met de beoogde financiële bijdrage uit de Regio Deal Foodvalley wordt ernaar gestreefd om investeringen voor faciliteiten door mkb en kennisinstellingen te stimuleren. Hierbij wordt beoogd zoveel mogelijk gebruik te maken van het totaal aan beschikbaar instrumentarium.

Werkpakket 2 World Food Center Experience

Provincie Gelderland en gemeente Ede richten een stichting op die de realisatie van het WFC Experience gaat vormgeven.

In de ontwerpfase, die start in het najaar van 2019, schuiven alle participerende overheden, samen met kennisinstellingen, bedrijven en ngo's, aan bij de ontwerptafels. Daar wordt de realisatie van de WFC Experience in een gezamenlijke verdere uitwerking vormgegeven. Eind 2020 is een definitief ontwerp voor gebouw en content van de WFC Experience gereed, inclusief de bijbehorende businesscase. Belangrijk daarbij is dat ook de exploitatie op langere termijn haalbaar is binnen de bestaande en gereserveerde beschikbare financiële middelen en dat de inrichting van de WFC Experience voldoet aan de vereisten vanuit de inhoudelijke programma's op het gebied van educatie, participatief onderzoek en innovatie.

Daarna is de start van realisatie van de bouw van het WFC en de inrichting van de WFC Experience gepland, voor de zomer van 2021. Met de betrokken partners van het Rijk en de regio bij het WFC wordt daarnaast verder gewerkt aan een gezamenlijke ambitie op het terrein van educatie, participatief onderzoek, innovatie, internationale etalage en kringlooplandbouw. Voor bouwstenen voor ontwikkeling van deze programma's wordt gestreefd naar een koppeling met de uitkomsten van projecten uit spoor 1 en 2. Het gaat om het ontwikkelen van programma's en samenwerking buiten de WFC Experience (voedselavontuur voor dialoog, educatie en beleving) waar een verdieping op gewenst is en die aansluiten op reguliere beleidsdoelstellingen van het Rijk en de regio.

Werkpakket 3 Food Academy

Voor het verbeteren van het aanbod van goed geschoold mbo-personeel wordt een Food Academy als praktijkgericht opleidingscentrum opgezet. In nauwe samenwerking met Aeres, De Techniek Academie (Harderwijk), Corlaer Vmbo en de Nederlandse Stichting Opleidingsfonds Levensmiddelenindustrie (SOL) zal de Food Academy drie geaccrediteerde mbo-opleidingen gaan aanbieden. De Food Academy past ook in de ontwikkeling vanuit de Human Capital Agenda Food & Feed van waaruit regionale samenwerkingsverbanden van bedrijven, opleidingen en overheden gevormd worden. Het vult een witte vlek midden in Nederland in, ten opzichte van de reeds actieve samenwerkingsverbanden in andere regio's.

Het hoofddoel van de Regio Deal - versnelling van de transitie naar een duurzaam en gezond voedselsysteem - vereist onder meer de versterking van samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijven. Om die reden is bij spoor 3 van de Regio Deal de Food Academy expliciet omschreven, zowel qua inzet en aanpak als ook bij de te behalen resultaten. De start van de Food Academy is voorzien in 2019. Het doel is om voldoende (mbo) gekwalificeerd personeel op te leiden om de ontwikkeling van innovatieve foodproductie, als onderdeel van het voedselsysteem, mogelijk te maken.

De exploitatie van de Academy zal door bedrijfsleven en onderwijs gefinancierd zijn. Voor de eerste fase van de Food Academy is uitgerekend dat er een impulsinvestering nodig is van €600.000 vanuit de overheid. Tussen de partners is overeengekomen dat deze bijdrage wordt geleverd met een gelijke bijdrage uit de Regio Deal (€200.000), de provincie Gelderland (€200.000 subsidieregeling onderwijs en arbeidsmarkt) en de gemeente Nijkerk (€200.000). In de eerste fase vindt het onderwijs grotendeels plaats op de werkvloer van het foodbedrijfsleven.

Om van de Food Academy een innovatieve leeromgeving op het gebied van foodproductie te maken, is het noodzakelijk om leerlingen op te leiden met de nieuwste innovatieve productiemethoden voor het voedsel van de toekomst. Voor volwaardige ontwikkeling van de Food Academy richt de tweede fase zich daarom op uitbouw van het aantal leerlingen en op realisatie van een onderwijs- en proeffaciliteit aanvullend aan de eigen faciliteiten die bedrijven zelf bieden. Gezien het publieke belang en de hoge aanloopkosten is er voor deze tweede fase van de ontwikkeling van de Food Academy naar verwachting wederom een impulsinvestering vanuit de overheid nodig. Nijkerk hiervoor €300.000 gereserveerd onder de voorwaarde van een minimaal gelijke publieke bijdrage, waarbij ook gekeken wordt naar onder meer een fonds voor proeffaciliteiten, dat eveneens wordt bekostigd vanuit de Regio Deal. De partners verwachten hiervoor in 2020 een voorstel gereed te hebben.

4.3. Meerjarenplanning

Q4-Q1 2020
<i>Gedeelde faciliteiten</i>
Instrumentarium en governance operationeel
Input voor voortgangsrapportages en bestedingsplan 2020-2021
Twee nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten zijn
Investeringsstrategie eiwittransitie gereed
Summit eiwittransitie succesvol uitgevoerd
<i>World Food Center Experience</i>
Stichting WFC Experience opgericht
Aanbesteding ontwerp content en aanbesteding van de architect afgerond
Subsidieaanvraag voor eerste tranche ingediend bij provincie Gelderland en gemeente Ede (november 2019)
Input voor voortgangsrapportages en bestedingsplan 2020-2021 gereed
<i>Food Academy</i>
Business case oprichtingsfase klaar
Vereniging betrokken bedrijven opgericht
BBL-opleiding gestart
Wervingsstrategie gereed
Q2-Q3 2020
<i>Gedeelde faciliteiten</i>
Twee nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten zijn
Eerste business case voor nieuwe investering proeffaciliteit gereed
Investeringsstrategie voeding en gezondheid gereed
Summit voeding en gezondheid Japan tijdens Olympische Spelen succesvol afgerond
<i>Food Academy</i>
Voorlopige locatie ingericht
BOL opleiding opgestart
Leven lang leren traject gestart
Q4-Q1 2021
<i>Gedeelde faciliteiten</i>
Eerste ronde investeringen gedeelde onderzoeksapparatuur gedaan
Input voor voortgangsrapportages en bestedingsplan 2022-2023 klaar
Twee nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten zijn
<i>World Food Center Experience</i>
Ontwerp afgerond
Besluitvorming in provincie en gemeente over second opinion op de (o.b.v. ontwerp herziene) businesscase afgerond
Q2-Q3 2022
<i>Gedeelde faciliteiten</i>
Twee nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten zijn
Tweede business case voor nieuwe investering proeffaciliteiten gereed
Eerste investering wordt uitgevoerd
<i>World Food Center Experience</i>
Aanbesteding bouw
Start bouwfase WFC Experience
Q4-Q1/Q4 2023
<i>Gedeelde faciliteiten</i>
Tweede investeringsronde gedeelde onderzoeksapparatuur gedaan
Twee nieuwe contracten gesloten tussen organisaties waardoor gedeelde onderzoek- en proeffaciliteiten ontsloten zijn
<i>Food Academy</i>
Definitieve fysieke locatie ingericht
Hybride leeromgeving
Vorbereiding eerste opleiding

4.4. Kwaliteitsvoorwaarden

Werkpakket 1: Gedeelde faciliteiten

- *Maatschappelijke impact en vraaggestuurd.* Om maatschappelijke impact te realiseren dient de nieuwe apparatuur makkelijk toegankelijk te zijn voor alle innovatieve bedrijven en organisaties. Daarbij hebben we ook te maken met de Europese wetgeving rondom staatsteun. Daarnaast beoordeelt een expertcommissie in hoeverre de investeringen bijdragen aan de beoogde maatschappelijke transitie.
- *Duurzame financiering.* Opschaal- en onderzoeksapparatuur is duur, risicovol en niet rendabel te exploiteren. Daarom is het belangrijk dat voorstellen een goede business case hebben met een goede financieringsmix. Een team van business developers stelt de projectvoorstellen met het bedrijfsleven en kennisinstellingen op en zoekt benodigde financiering.
- *Transparant proces en maatwerk:* Het proces voor het aanvragen van subsidie voor projectvoorstellen dient transparant en toegankelijk te zijn voor organisaties die daarvan gebruik willen maken. Daarnaast is maatwerk op projectniveau geboden door de complexiteit van de investeringen en de maatschappelijke impact die beoogd wordt.
- *Risicobeheersing:* Risico's voor nieuwe investeringen liggen bij de aanvragers. Daarnaast moeten de expertcommissie en het team dat voorstellen begeleidt ervoor zorgen dat ze van voldoende kwaliteit zijn om risico's te beperken.

Werkpakket 2: WFC Experience

- *Non branded.* De content van het WFC Experience moet onafhankelijk en educatief zijn.
- *Geschikt voor een breed publiek voor brede bewustwording voor de consument.* Daarbij ook geschikt voor kinderen. Daarbij gelden richtlijnen rondom educatie.
- *Duurzame exploitatie.* De nog aan te stellen exploitant moet in staat zijn om de WFC Experience duurzaam te exploiteren. Dat is afhankelijk van de content en de bezoekersaantallen, waarbij in het ontwerp van de WFC Experience rekening gehouden moet worden.

Werkpakket 3: Food Academy

- *Duurzame financiering.* Belangrijkste risico is de beheersing van de exploitatiekosten. Dit is sterk afhankelijk van de aanbod van leerlingen die de opleidingen willen volgen, want dat bepaalt de mate waarin bedrijven bijdragen aan de exploitatiekosten.
- *Aansluiting op de vraag vanuit het bedrijfsleven.* De impact van het project is sterk afhankelijk van in hoeverre de opleidingen aansluiten op de vraag vanuit het bedrijfsleven. Daarom worden bedrijven nauw betrokken bij het opzetten en uitvoeren van de opleidingen.
- *Maatschappelijke impact:* Belangrijk dat de opleidingen zich niet alleen richten op de huidige vraag van het bedrijfsleven maar dat ook de beoogde transitie versnelt. Dat betekent dat daar aandacht voor nodig is bij de opleidingen en dat bedrijven ook investeren in nieuwe en duurzame productietechnieken.

4.5. Risico's

Risico	Gevolg	Beheersmaatregelen
<i>Werkpakket 1: Gedeelde faciliteiten</i>		
Financiering vanuit Regio Deal komt later beschikbaar	Investeringen worden uitgesteld en kunnen daarmee komen te vervallen	Tijdig commitment (investeringen vinden veelal over langere periode plaats)
Bedrijfsleven ziet geen investeringskansen of -mogelijkheden	Minder faciliteiten worden gerealiseerd (en daardoor minder faciliteiten beschikbaar voor het kennisecosysteem)	Voorwaarden voor cofinanciering vanuit de investeringsfondsen goed aansluiten op wens en behoefte bedrijfsleven
Investeringen zijn onvoldoende vernieuwend	Beperkte versterking van het ecosysteem	Adequate samenstelling van expertpool die de aanvragen beoordeelt op haalbaarheid en toegevoegde waarde
<i>Werkpakket 2: World Food Center Experience</i>		
Businesscase is na de ontwerpfase niet sluitend	1. Begroting valt hoger uit dan verwacht 2. Budget realisatiefase wordt niet goedgekeurd 3. Vertraging, hogere kosten, etc.	1. Strakke sturing op businesscase 2. Kostencalculator mee laten werken aan ontwerp 3. PR naar fondsen en bedrijven op orde. 4. Zorgen dat de WFC Experience voldoende bezoekers kan trekken
De partners worden het niet eens over de content	1. Partners haken af 2. Vertraging, hogere kosten, etc.	1. Duidelijkheid over planning, besluitvorming en rollen richting de partners vooraf 2. Partners kiezen waarvan we wel verwachten dat ze tot een overeenstemming kunnen komen
Door de stikstofproblematiek kan niet worden gebouwd	Vertraging en oplopende kosten	Vroegtijdig onderzoek naar oplossingen

Exploitant en/of bedrijfsleven participeren onvoldoende	1. Er moet een nieuwe zoektocht worden gestart 2. Vertraging, hogere kosten, mogelijk stoppen project	1. Zorgvuldige aanbestedingsprocedure. 2. Tweede exploitant in beeld houden 3. In vroeg stadium goede afspraken maken met exploitant en bedrijfsleven
Werkpakket 3: Food Academy		
In tweede fase wordt impulsinvestering uit fonds voor proeffaciliteiten niet beschikbaar gesteld	Geen volledige dekking begroting voor Food Academy	Back-up plan om fondsen te werven uit andere bronnen
Te weinig leerlingen	Opleidingen zijn niet volledig gevuld waardoor doelstellingen niet worden bereikt	Tijdige communicatiecampagne
Te weinig participatie van bedrijven	Te weinig werkplekken voor leerlingen	Tijdige wervingscampagne onder bedrijven in de regio

4.6. Interactie stakeholders, betrekken regio

Werkpakket 1: Gedeelde faciliteiten

- Foodvalley NL is als programmabureau verantwoordelijk voor het betrekken van de benodigde stakeholders als het gaat om het delen van bestaande faciliteiten en het vormen van consortia voor nieuwe investeringen.
- Burgers worden niet direct betrokken bij dit project. Wel zullen burgers mondiaal profiteren van nieuwe innovaties c.q. nieuwe duurzamere en gezonde producten in de supermarkt. Daarnaast gaan we verkennen of we bepaalde faciliteiten kunnen openstellen voor publiek om hen te laten zien hoe nieuwe producten in hun supermarkt terecht komen. Tenslotte zal het project de economische structuur van de regio versterken waardoor de werkgelegenheid toeneemt en aanwezige voorzieningen en infrastructuur op een hoger niveau rendabel is.

Werkpakket 2: WFC Experience

- Het aantal stakeholders voor WFCE is groot: van (grotere) foodbedrijven tot kennisinstellingen, ngo's tot andere overheden. Vooral aan de ontwerptafels zullen stakeholders aanschuiven. Daarbij zal een onafhankelijk Raad van Advies blijvend advies geven over de uitgebrachte tussenproducten.
- Bezoekers, dus burgers, staan centraal in de WFC Experience. Hierbij vragen de overheden aandacht voor een mogelijke inbreng in de ontwerpfase van de primaire doelgroep, namelijk van kinderen van 8-12 jaar. Ook in andere projecten op het WFC, in aanloop naar opening van het WFC Experience, worden bezoekers betrokken door middel van lokale en regionale informatiebijeenkomsten.

Werkpakket 3: Food Academy

- De ervaringen die in dit project worden gedaan met onder andere. deze vorm van concrete Triple Helix-samenwerking zullen breed worden gedeeld. Zowel de bedrijven, als het onderwijs en de gemeente dragen hieraan actief bij.
- Zowel bij de ontwikkeling van de Food Academy als de uitvoering, is de samenleving direct betrokken. Onderdeel van het project is promotie van het thema food en Food Academy bij basis en vmbo-scholen in de omgeving. Zelf een bijdrage leveren aan gezonde en duurzame voeding voor iedereen, door te kiezen voor een toekomst in deze sector, is daarbij een boodschap die gelijk optrekt met promotie van gezonde voeding.

4.7. Voortgangsbewaking en monitoring

Output indicator	Streefwaarde
Aantal contracten gesloten over het delen van apparatuur en faciliteiten	10
Volume nieuwe investeringen gedeelde faciliteiten	30.000.000
Volume nieuwe investeringen onderzoeksapparatuur	10.000.000
Definitief ontwerp voor het World Food Center Experience gerealiseerd en afgestemd met betrokkenen (2020)	1
Aantal studenten dat een opleiding volgt aan de Food Academy	104
Aantal door bedrijven gecreëerde banen die vanuit de Food Academy zijn ingevuld	58

4.8. Begroting

x 1.000

Onderdeel: Gedeelde faciliteiten	Totaal	2020	2021	2022	2023
Kosten Totaal	€ 48.480	3.870	14.870	14.870	14.870
Kosten fonds gedeelde onderzoeksapparatuur	€ 12.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
Kosten fonds gedeelde proeffaciliteiten	€ 33.000		€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000
Kosten overhead fondsen	€ 3.480	€ 870	€ 870	€ 870	€ 870

* bijdrage regiodealgelden betreft 2 x € 7 mln (fondsen); de overige dekking wordt bekostigd vanuit kennisinstellingen en bedrijfsleven.

x 1.000

Onderdeel: Content WFC Experience	Totaal	2019/2020	2021	2022	2023
Kosten Totaal	€ 34.000	€ 4.000	€ 5.500	€ 12.500	€ 12.000
Masterplan	€ 25.000	€ 1.000	€ 2.500	€ 11.500	€ 10.000
Openbare ruimte	€ 1.000	-	-	-	€ 1.000
Pre openingskosten	€ 8.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 1.000	€ 1.000

* Bijdrage regiodealgelden betreft € 28 miljoen, de overige €6 miljoen worden bekostigd vanuit bedrijfsleven en (vermogens)fondsen

x 1.000

Onderdeel: Food Academy	Totaal	2020	2021	2022	2023
Kosten Totaal	€ 2.187	€ 662	€ 385	€ 611	€ 529
Kosten programma organisatie	€ 300	€ 100	€ 100	€ 50	€ 50
Kosten OPEX	€ 737	€ 12	€ 85	€ 236	€ 404
Kosten opleiding	€ 250	€ 100	€ 75	€ 50	€ 25
Kosten opstart FAN	€ 900	€ 450	€ 125	€ 275	€ 50
Kosten (proef)faciliteit	n.t.b.			n.t.b.	

* Bijdrage regiodealgelden betreft € 0,7 miljoen (incl. € 0,5 mln Nijkerk), de overige dekking wordt door andere partijen gedekt, waarbij ook gekeken wordt naar onder meer het fonds voor proeffaciliteiten bij sluitende businesscase